כפר עולמי · יחידה 2: גלובליזציה מעצימה שינויים · חוברת קטנה

מדדי גלובליזציה – מי הכי גלובלית?

חוברת תלמיד · **מתקדם**

איך מודדים כמה מדינה מחוברת לעולם – ואיך יודעים שהמספר אמין?

שם:	כיתה:	תאריך:

מה בחוברת?

1. מושגי מפתח
2. קוראים: למדוד את הבלתי נראה: מדדי גלובליזציה
3. חלק א׳ – מתרגלים מושגים
4. חלק ב׳ – בודקים הבנה
5. חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים
6. כרטיס יציאה ✂

משחקים לשיעור הזה (חידון מהיר, איש תלוי, טריוויה ועוד) באתר: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

יצרה: רוית ראש בן ישי

מושגי מפתח

קראו את המושגים. נשתמש בהם בכל החוברת.

סחר חוץ

קנייה ומכירה של סחורות ושירותים בין מדינות שונות.

לדוגמה: ישראל מוכרת תרופות וקונה מכוניות

מדד

מספר שמודד תחום מסוים ומאפשר להשוות בין מדינות או בין תקופות.

לדוגמה: אחוז התושבים שמחוברים לאינטרנט

יצוא

סחורות ושירותים שמדינה מייצרת ומוכרת למדינות אחרות.

לדוגמה: פרחים שנשלחים במטוס לאירופה

יבוא

סחורות ושירותים שמדינה קונה ממדינות אחרות ומכניסה לשטחה.

לדוגמה: בננות שמגיעות באונייה מארץ רחוקה

מדד משולב

מדד אחד שמחבר כמה מדדים מתחומים שונים – כלכלה, חברה ופוליטיקה – לציון כולל.

לדוגמה: ציון כולל שמחבר סחר, אינטרנט ונסיעות

השקעות זרות

כסף שחברות ואנשים ממדינות אחרות משקיעים במפעלים ובעסקים בתוך המדינה.

לדוגמה: חברה מחו"ל בונה מפעל בעיר שלנו

מהימנות

מידת האמינות של מידע: מי פרסם, מתי, איך חושב והאם מקורות אחרים מסכימים.

לדוגמה: נתון עם שנה ומקור ברור

דירוג

סידור מדינות לפי הציון שקיבלו במדד, מהגבוה לנמוך.

לדוגמה: מדינה במקום הראשון ברשימה

קוראים

למדוד את הבלתי נראה: מדדי גלובליזציה

גלובליזציה היא תהליך – לא חפץ שאפשר לשקול. כדי להשוות בין מדינות, חוקרים "מתרגמים" אותה למדדים: משתנים כמותיים שכל אחד מהם מאיר היבט אחר. השאלה "כמה גלובלית מדינה?" הופכת כך לשאלה "מה מודדים, ואיך?".

בתחום הכלכלי בודקים את היקף סחר החוץ (יבוא ויצוא) ביחס לגודל הכלכלה, את היקף ההשקעות הזרות ואת הקלות שבה הון עובר את הגבולות. מדינה קטנה, שהשוק המקומי שלה מוגבל, נוטה לסחור הרבה – ולכן ציוניה הכלכליים גבוהים גם אם בעולם היא "שחקנית" קטנה.

בתחום החברתי נמדדים תנועת אנשים (תיירות והגירה), זרימת מידע (גישה לאינטרנט, שיחות בינלאומיות) וזרימה תרבותית. בתחום הפוליטי נבדקים מספר ההסכמים הבינלאומיים, החברות בארגונים ומשלחות הסיוע. מדד משולב מצרף את כל אלה לציון אחד – בעזרת שקלול שבו החוקרים מחליטים כמה "משקל" לתת לכל רכיב.

מקרה מבחן: בדירוג בינלאומי שפורסם ב- 2025, על נתוני 2023, הולנד דורגה ראשונה וישראל במקום ה- 40 עם ציון כולל של כ- 75. פירוק הציון מגלה פער בין תחומים: ישראל מחוברת מאוד במידע ובטכנולוגיה, אך ציוניה בתחומים אחרים נמוכים יותר. כלומר, ציון כולל עלול להסתיר פערים פנימיים, ושינוי בשקלול עשוי לשנות את הדירוג.

מכאן חשיבות המהימנות. לפני שמסתמכים על מדד שואלים: מי פרסם אותו ומה מטרתו? מהי שנת הנתונים? האם שיטת החישוב שקופה? והאם מקורות בלתי תלויים מגיעים לתמונה דומה? נתון חסר מקור ושנה אינו ראיה, אלא טענה שטרם נבדקה.

חלק א׳ – מתרגלים מושגים

בחלק הזה נחבר כל מושג להגדרה שלו, ונזהה דוגמאות מהחיים.

1. התאימו: כתבו בריבוע את האות של ההגדרה המתאימה.

1. מדד		**א.** מדד אחד שמחבר כמה מדדים מתחומים שונים – כלכלה, חברה ופוליטיקה – לציון כולל.
2. סחר חוץ		**ב.** מספר שמודד תחום מסוים ומאפשר להשוות בין מדינות או בין תקופות.
3. יבוא		**ג.** סידור מדינות לפי הציון שקיבלו במדד, מהגבוה לנמוך.
4. יצוא		**ד.** כסף שחברות ואנשים ממדינות אחרות משקיעים במפעלים ובעסקים בתוך המדינה.
5. השקעות זרות		**ה.** סחורות ושירותים שמדינה מייצרת ומוכרת למדינות אחרות.
6. מדד משולב		**ו.** מידת האמינות של מידע: מי פרסם, מתי, איך חושב והאם מקורות אחרים מסכימים.
7. דירוג		**ז.** סחורות ושירותים שמדינה קונה ממדינות אחרות ומכניסה לשטחה.
8. מהימנות		**ח.** קנייה ומכירה של סחורות ושירותים בין מדינות שונות.

2. השלימו: לאיזה מושג מתאימה כל דוגמה?

1. נתון עם שנה ומקור ברור – זו דוגמה ל־_____
2. מדינה במקום הראשון ברשימה – זו דוגמה ל־_____
3. ציון כולל שמחבר סחר, אינטרנט ונסיעות – זו דוגמה ל־_____
4. חברה מחו״ל בונה מפעל בעיר שלנו – זו דוגמה ל־_____

חלק ב׳ – בודקים הבנה

חזרו לקטע הקריאה. הקיפו את התשובה הנכונה, וסמנו נכון או לא נכון.

1 מדוע מדינה קטנה עשויה לקבל ציון כלכלי גבוה במדד גלובליזציה?

- ◯ א. כי יש לה צבא גדול
- ◯ ב. כי השוק המקומי מוגבל והיא סוחרת הרבה ביחס לגודלה
- ◯ ג. כי יש לה הרבה שטח
- ◯ ד. כי היא רחוקה מכל מדינה

2 מהו ״שקלול״ במדד משולב?

- ◯ א. החלטה כמה משקל לתת לכל רכיב בציון הכולל
- ◯ ב. מדידת משקל הסחורות באונייה
- ◯ ג. ספירת המדינות
- ◯ ד. חישוב שטח המדינה

3 מה מלמד פירוק הציון של ישראל לתחומים?

- ◯ א. שישראל ראשונה בכל התחומים
- ◯ ב. שאין לישראל קשר עם העולם
- ◯ ג. שציון כולל עלול להסתיר פערים בין תחומים
- ◯ ד. שהמדד שגוי

4 איזו שאלה בודקת שקיפות של מדד?

- ◯ א. האם המספר עגול?
- ◯ ב. האם המדינה גדולה?
- ◯ ג. האם הדירוג מוצא חן בעיניי?
- ◯ ד. האם מוסבר איך חושב המדד?

5 מה עלול לקרות אם משנים את השקלול במדד משולב?

- ◯ א. שום דבר
- ◯ ב. הדירוג של מדינות עשוי להשתנות
- ◯ ג. המדינות יזוזו במפה
- ◯ ד. הנתונים יימחקו

נכון או לא נכון? אם לא נכון – תקנו בשורה.

		נכון	לא נכון
1	גלובליזציה היא דבר שאפשר למדוד ישירות כמו משקל.		
2	מדד משולב עלול להסתיר פערים בין תחומים.		
3	שנת הנתונים אינה חשובה כשמשווים בין מדינות.		
4	תיירות והגירה נמדדות בתחום החברתי.		

חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים

כאן אין תשובה אחת נכונה. כתבו במשפטים מלאים והסבירו את דעתכם.

1 הסבירו מדוע דירוג ״מקום 40״ אינו מספיק כדי לתאר עד כמה ישראל גלובלית.

2 הציעו מדד חדש לגלובליזציה שאינו מופיע בטקסט, הסבירו מה הוא מודד ומה החולשה שלו.

3 השוו בין מדד כלכלי למדד חברתי: איזה מהם מתאר טוב יותר את חיי התלמידים, ולמה?

אתגר חוקרים

בנו ״מדד גלובליזציה כיתתי״: בחרו ארבעה רכיבים (למשל מוצרים מיובאים בבית, שפות שמדברים, נסיעות לחו״ל, קרובים בחו״ל), קבעו משקל לכל רכיב, חשבו ציון לכיתה והסבירו כיצד שינוי במשקלים משנה את התוצאה.

כרטיס יציאה – מדדי גלובליזציה – מי הכי גלובלית?

גזרו לאורך הקו המקווקו ומסרו למורה. שם: _____

1. מה פירוש "שקלול" במדד?

2. דוגמה לפער שציון כולל מסתיר: ...

3. השאלה החשובה ביותר בבדיקת מקור לדעתי: ...

איך הבנתי? ◯ הבנתי היטב ◯ הבנתי חלקית ◯ אני צריכים/ות עזרה